

Faglig politisk konferanse
Oslo 26. januar 1988

Med forbehold om endringer
SPERRET til 26.1.88 kl 1830

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJON

Den faglige og politiske arbeiderbevegelse er inne i en meget krevende periode.

Bak oss har vi et lokalvalg som ga framgang for de samlede høyrekreftene - klart markert i en by som Oslo, tross Høyres manglende resultater gjennom tre perioder med ansvar for byens utvikling.

Vi er inne i en ny høyrebølge hvor det spilles aktivt på særinteresser, og spilles opp til en tendens til almannansvarsfraskrivelse.

I denne situasjonen er arbeiderbevegelsen den eneste organiserte motkraft til et samfunn der den sterkeste rett får råde. Det er den aller viktigste politiske oppgaven vi har å ivareta.

Vi har sett at velferdssamfunnet ikke er bygget en gang for alle. Våre verdier kan lett undergraves og vårt byggverk rives ned. Når vi staker ut kursen frem mot 90-årene må vi gjøre det sammen, den faglige og politiske arbeiderbevegelse. Det stiller krav til oss alle, og det finnes ingen lettvinne løsninger. Vi kjenner de krefter vi har å kjempe mot.

Hva var budskapet fra Høyres landsmøte ? "Nå trenger vi marsjordre", sa Høyres nye leder. Hva gikk så den ut på?

Konkret var det lite å hente, men linjen i talen var nøyaktig den politikk de prøvde ut i praksis fra 1981 - og som førte landet mot den avgrunn de selv så korrekt beskrev våren 1986.

Men Syse fortalte verken landsmøtet eller oss andre hva Høyrepolitikken fører til - når den blir ført.

Ikke et ord om de 100 000 som ble satt utenfor arbeidsmarkedet. Ikke en setning om svekkelsen av miljøpolitikken. Ikke et avsnitt om nedbyggingen av eldreomsorgen, om barnehageutbyggingen som ble halvert, eller om boligbyggingen som falt dramatisk. Alt dette som skjedde til tross for store oljeinntekter er det vi har å slite med, når vi nå skal ha utviklingen inn igjen på et rett spor.

Når Høyre skal beskrive hvor vi står og hvordan vi kom dit vi er, snus tingene helt på hodet, Den danske dikteren Kumbel har beskrevet den teknikken ganske treffende:

"Hva raker det den
som er sikker på sitt,
at resten av verden
er ute av tritt".

Tonene fra vårens samarbeidsmelodi, da de fortsatt var opptatt av å tekkes mellompartiene, er forstummet.

Derfor er det da også Carl I Hagen som er mest fornøyd etter Høyres landsmøte.

Hva var det som var med og skapte høyrebølgen forut for 1981? Den kom i kjølvannet av en vanskelig økonomisk periode, i Norge og internasjonalt. Også på slutten av 70-tallet opplevde vi økonomisk tilbakeslag med underskudd i utenriksøkonomien som gjorde det nødvendig med innstramminger. Oppgaven var ikke lenger å fordele vekst, men å fordele byrder. Høyres svar var å fri til kortsiktig egeninteresse: Apellen ble: Svære løfter om skattelettelse.

I dag er situasjonen den samme. Igjen ser vi at i vanskelige tider skapes det lett grobunn for de lettvinte løsningene - og de urettferdige løsningene.

Da må vi stå enda sterkere fram som en drivkraft for helhet og felles ansvar. I krisetider blir arbeiderbevegelsens rolle og ideologi enda viktigere.

Vår oppgave vil alltid være å påvirke utviklingen i tråd med våre verdier. Det skal vi gjøre, så langt vi makter, enten vi er i mindretall eller i flertall.

Alternativet til å ta ansvar i en vanskelig økonomisk og parlamentarisk situasjon, er ikke en lykkelig tilsværelse i opposisjon med små problemer og store galluptall, slik noen velger å drømme om.

Enten måtte vi være støtteparti for en borgerlig mindretalls-regjering - eller gi Fremskrittspartiet avgjørende innflytelse i norsk politikk.

Slik sett er det valget lett - selv om jobben er vanskelig.

Vi har satset på en kurs for å bringe landet ut av en økonomisk krise, uten å gå veien om stor arbeidsledighet og sosiale nedskjæringer. Den kursen vi har valgt og det vi har gjort, har ført oss flere skritt i riktig retning. Uten dette ville det i dag stått enda vanskeligere til for landets økonomi.

For alternativet vil vært en ytterligere høyre-dreining, den samme oppskriften andre Vest-Europeiske land har brukt for å møte sine problemer: Sosiale nedskjæringer og stor arbeidsledighet.

Det ville gitt enda større ulikheter og det ville veltet byrdene ensidig over på den svakeste delen av befolkningen.

En slik utvikling var det viktig for Arbeiderpartiet å forhindre.

Den hovedoppgaven vi fikk våren 1986, er fortsatt vår viktigste: Å sikre våre verdier i den omstilling vi nå må igjennom. Den finnes ingen sosialdemokratisk politikk som kan

oppheve den virkelighet landet befinner seg i: At vi bruker så mye mer enn vi skaper.

Men det finnes en sosialdemokratisk politikk ut av problemene - og det er den linjen Arbeiderpartiet og fagbevegelsen sammen har valgt.

Det er i virkeligheten et sceneskifte vi står overfor gjennom den krise vi er inne i både i norsk og internasjonal økonomi.

Vi må mobilisere til innsats og samarbeid for at vi i Norge skal skape mer, bruke mindre og fordele bedre. En rettferdig fordeling har vært enda viktigere etter fem år da andre verdier ble satt i sentrum, og det utviklet seg nye skjevheter mellom grupper og mellom distrikter.

Den fulle sysselsettingen har vært en bærebjelke i vår politikk. Vi må styrke industrien og det øvrige konkurranseutsatte næringsliv. Arbeiderbevegelsen har alltid vært klar over nødvendigheten av et sterkt produksjonsliv. Vi må sikre at norsk næringsliv er konkurransedyktig.

Vi må bryte pris- og lønnsspiralen. Ingen - heller ikke de fagorganiserte er tjent med at den tar nye omdreininger. For en slik spiral gir ingen reelle forbedringer, men svekket konkurransevne og utrygge arbeidsplasser, svekket tillit til norsk økonomi, høyere rente og mindre muligheter for å satse på fellesgodene. Derfor er det i hele arbeiderbevegelsens interesse å greie denne utfordringen.

Også under oppgjøret i 1987 tok vi sikte på både en demping av pris- og kostnadsstigningen og en lavere rente. Vi må se i øynene at vi ikke nådde så langt som vi tok sikte på, hverken når det gjelder renter eller lønnsvekst.

Det vi greide i fjor var å skape en inntektspolitisk forståelse. Det vi må ta sikte på i år er en forpliktelse - hvor det fra begge sider må legges opp til tiltak med sterkere bindinger.

Fra fagbevegelsens side er det lagt stor vekt på tiltak som kan sikre en bedre boligfinansiering og lavere boligrente for de mest utsatte grupper. På landsstyremøtet presenterte jeg hovedpunktene i det vi arbeider med når det gjelder boligfinansieringen. Tiltakene er særskilt rettet inn mot de under 35 år og gjelder boliger av nøktern standard og størrelse.

Et annet område som er trukket inn i debatten omkring det inntektspolitiske samarbeide er pensjonsalderen. Regjeringen er som dere kjenner til, i ferd med å gå gjennom hele folketrygdens økonomi i forbindelse med den kommende trygdemeldingen. Dette blir også en av de viktigste sakene vi skal arbeide med i denne perioden.

Vi er ikke ferdig med dette arbeidet. Men en ting er allerede klart: I den vanskelige økonomiske situasjon vi nå har, vil det ikke være rom for en alminnelig nedsettelse av pensjonsalderen.

Det vi imidlertid kan vurdere - er hvordan vi kan løse noen av de aller mest presserende behov på dette området, innenfor et meget nøkternt samlet opplegg for inntektsoppgjørene.

Gjennom samarbeide må vi lykkes å få til begrensninger av den samlede lønnsveksten i 1988 til 5%.

Målet er fortsatt en ytterligere nedgang i rentenivået, selvsagt. Men utviklingen de siste månedene har vist at en regjering ikke kan inngå forpliktelser om rentenivået generelt, uavhengig av det som måtte skje både i norsk og i internasjonal økonomi som vi i høyeste grad er påvirket av.

Men det er heller ingen tvil om at mulighetene for en generell rentenedgang styrkes om vi får til en slik demping av pris- og kostnadsveksten som vi tar sikte på, og som alle vil være best tjent med.

Rystelsene i bankverdenen er et av resultatene av den løsslupne jappebølgen som ble utløst og heiet fram av den forrige regjeringen. Nå får man svi fordi man mistet den kritiske sansen og den plikten til risikovurdering som våre banker må ha. De har også her et samfunnsansvar. For når bankene taper milliarder på spekulative utlån og plasseringer, er det ikke bare bankene som taper, men hele norsk økonomi.

Det som har skjedd understreker at myndighetene også må ha et skikkelig kontrollapparat, skal vi sikre den samfunnsmessige styringen.

Denne regjering har sagt klart fra til bankene om at de må følge spillereglene. Det har ikke alle gjort, og fikk for få uker siden endelig beskjed om å betale over 100 mill.kroner i strafferenter.

Stortinget har nå til behandling en rekke forslag. Regjeringen har fremmet reformer som vil styrke forbrukernes posisjon overfor bankene og skjerpe konkurransen. Vi følger opp reformarbeidet gjennom den utredningen som Per Kleppe nå leder. Vi må utvikle nye og bedre styringsinstrumenter i kredittpolitikken, for det er ingen løsning å gå tilbake til det som var.

Regjeringen har generelt vært nødt til å understreke kravet til alle grupper om innsats og medvirkning for å løse landets store økonomiske problemer. Det har vært tilfellet i de inntektsforhandlinger vi har bak oss, og ved de stramme budsjetter som er lagt fram. Denne linjen er det nødvendig å føre videre om vi skal gjenreise balansen i norsk økonomi og bryte pris- og lønns-spiralen.

Dette økonomiske helhetsbildet må vi ha med oss, også når vi skal ta stilling til de problemstillinger som reises i diskusjonen om lærernes lønns- og arbeidsvilkår. Regjeringen føler en klar forpliktelse til å styrke skoleverket og bedre

lønns- og arbeidsbetingelsene. En framtidsrettet skole er en viktig del av arbeidet for omstilling og fornyelse.

Mange av de som nå er i ulovlig streik, er det fordi de ønsker en bedre skole. Mange føler det nok ikke bare som en vanlig lønnskamp, men også som en kamp for skolens framtid.

Det er all grunn til å kjempe for skolens framtid - spesielt i trange tider. For da er det mange krefter som i stedet vil bygge ned fellesgodene og svekke det inntektsfundament som må til. Det ser vi under hver eneste budsjettbehandling. Det er i virkeligheten her et av hovedskillene i politikken går.

De ulovlige aksjonene har i høyeste grad satt søkelyset mot skolens og lærernes situasjon. Men de er nå det eneste som stenger for at forhandlingene skal komme i gang igjen. For ingen regjering kan forhandle i en slik streikesituasjon.

Det ville være å undergrave viktige spilleregler som hele vårt arbeidsliv er basert på, og som det er i arbeidstakernes interesse å verne om.

Vi er nå midt inne i en omfattende partidebatt gjennom Apent Parti. Det er en invitasjon til debatt om vår framtidige organisasjon, og en debatt om hvordan det faglig/politiske samarbeidet kan utvikles. Det er mer enn en ordinær organisasjonsdebatt - for dette arbeidet kan ikke løsrives fra partiets politiske oppgaver. Organisasjonen skal være en lyttepost og lærested, et sted der politikk skapes, og et fellesskap der alle kan bruke sine krefter.

Derfor skal det også være en debatt om politikken innhold. En slik debatt er vi nødt til å ha, hvis vi skal møte nye utfordringer.

Det dreier seg om en nødvendig oppdatering både av arbeidsmåte og politikk, slik at våre verdier skal sette sitt preg på 90-åras Norge.

Et av våre problemer er at høyrepartiene har klart det mesterstykke å få mange til å identifisere sosialdemokrati med ineffektivitet, byråkrati og stat - i motsetning til de som står for effektivitet, mangfold og privat initiativ. Men det er jo å sette tingene på hodet når enkelte oppfatter det som høyrevri å snakke om å effektivisere fellesgodene, avbyråkratisere og å bruke folks egne krefter. Dette er jo en nødvendig venstrevri for å bevare fellesgodene! Det å bruke folks egne krefter - er jo kjernen i sosialdemokratiet. Høyrevri, det er å bygge ned fellesgodene. Det er å svekke de folkelige fellesskapene, folkeorganisasjonene og den folkelige kulturen, for å kommersialisere folks fritid.

Vi må legge større vekt på ideologi og prinsipper. Men vi må ikke bruke dem til å hindre oss i å stille de riktige og ofte ubehagelige spørsmålene. Vi må bruke vår ideologi og våre grunnholdninger, slik at de fungerer i den praktiske hverdag, og slik at vi finner løsninger som svarer til framtidens behov.

Slik kan vi styrke sosialdemokratiet som ide og bevegelse. Det er dette Apent parti dreier seg om.